

A huszonkettedik levél 2021. szeptember 29-én indul újtára

Bánhegyi Ferenc

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

Magyar szentek hódolata a Magyarok Nagyasszonya előtt. A dombormű a pécsi székesegyház bejárata felett 1891 óta fogadja a templomba belépőket. Kiss György szobrászművész alkotása. Középen Mária a gyermek Jézussal, jobbra Szent László, Szent Margit és Szent Adalbert. Balra Szent Imre, Szent Gellért és Szent Erzsébet. Megemlítendő, hogy Szent István király alakja nem szerepel a pécsi domborművön

22. rész

Mottó:

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, az a jelenét sem érti, s a jövőjét meg nem teremtheti!”

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

Magyar sors – magyar történelem

Európának szüksége van Magyarországra ... amely soha nem hagyta magát legyőzni

Az Árpád-ház női szentjei

Szent Imre (1000/1007 – 1031)

Adódik a kérdés, hogy kerül a női szentek közé Szent Imre herceg? Nem szűzies élete, nem Árpád-házi eredete, nem az Árpád-ház jó híre-neve, hanem a magyar szenteknek Európában betöltött szerepe okán kerül az élre. Legyen szó akár a férfi, akár a női szentekről. Úttörő személyisége miatt említsük meg az ifjú herceg rövid életének kisugárzását. Itt most nem a szüleiről, tanítóiról, az udvari környezetről, halálának körülményeiről ejtünk szót. Egy olyan jelenségre utalunk, ami bár vitákat vált ki, de az, hogy száz éve foglalkoznak vele a történészek, nyelvészek, hittudósok, festőművészek, arra bizonyíték, hogy van alapja a feltevésnek.

A bizonyítékot – ami sokkal részletesebben leírja a magyar szent ismertségének és népszerűségének történetét – az Egyesült Államokban élő *Dr. Balogh Sándor* professzor kutatásai alapján fogalmazódott meg.

Azt szinte mindenki tudja, hogy Amerikát a firenzei csillagászról, *Amerigo Vespucciról* nevezték el. Ő volt az, aki rájött, hogy ez a földrész nem India, hanem ez egy „új világ”. Ez a név azonban nem illett egy földrészhez. Ezért Martin Waldseemüller 1507-ben a firenzei földrajztudósról az *Amerika* nevet adta az európaiak által újonnan megismert földrésznek. Eredetileg a név csak Dél-Amerikára vonatkozott, de 1538-ban Gerard Mercator földrajz szakértő Észak-Amerikára is alkalmazta az Amerika nevet.

Amerigo Vespucci szobra Firenzében az Uffizi Képtár utcai frontján sorakozó hírességek között

A földrészt, amit a térképen a bal oldalon látható keskeny zöld sáv jelöl, Martin Waldseemüller nevezte el Amerikának

Azt azonban már kevesebben tudják, hogy a firenzei földrajztudós neve honnan, kitől származik. Röviden fogalmazva nem mástól, mint a magyar *Szent Imréről* kapta nevét a Vespucci család számos tagja. (*Imre – Emericus – Amerigo*). Ez első közelítésben egy szójátéknak is felfogható, ám a témával foglalkozó kutatók ennél mélyebbre ástak.

John Noll érsek, a Fort Wayne-i egyházmegye püspöke írta 1931-ben:

Szent Imre népszerűsége nőtt a korabeli Európa ifjúsága körében, s Európa fiatalságának védőszentje lett Sanctus Emericus (Americus) név alatt. Mikor Amerigo Vespucci született, ügyvéd apja, egy firenzei nemes szándékosan választotta Szent Imrét harmadik fia égi patrónusának. Olasz változatban ezért Amerigonak nevezte.

Dr. Howard V. Harper veti fel újra, majd válaszolja meg a kérdést:

Annak idején sok olasz szülő nevezte el fiúgyermekét a 11. századbeli magyarról, Szent Imréről. Imre latinul *Emericus*, aminek az olasz formája *Amerigo*. Amerigo Vespucci apja és nagypapája is Amerigo volt, *Amerigho et Matteo di ser Nastagio di ser Amerigho Vespucci.*" Tehát nem csak a „mi Amerigónk” használta, hanem már nagyapja is, továbbá nem csak a keresztlevél szerint, hanem ez a név szerepel a nagypapa sírkövén is!

Papp György hamiltoni plébános 1968-ban *"Magyar királyfi nevét viseli Amerika"* című tanulmányában hiteles fényképekkel kimutatta, hogy a Firenze melletti *Settignano Szent Martino a Mensola* templomának három részes főoltára képén Szűz Mária mellett Szent Guiliano /Juliánus/ és Szent Amerigho /Imre/ áll. A kezében liliomot tartó kép a magyar Szent Imrét ábrázolja, ami a kép alatti szövegben is olvasható: *...Sco Amerigho D'Unghera MCCCXXXI ottobre.* (Megjegyzendő, hogy az oltárkép megrendelője is Amerigo volt, aki a saját védőszentjét festettette meg. Ez is a név gyakoriságára és népszerűségére utal. A középső alkotáson Szent Julianus előtt a megrendelő, Amerigo Zati térdepel.)

A nagyméretű oltárkép alatt kisebb méretben öt festmény látható. Jobbról a második kép a legendából vett esetet ábrázolja, mikor Szent István az ajtóból lesi ahogy fia Imre és felesége Gizella térdepelve imádkoznak.

A Firenze környéki Settignano St. Martino templomában látható ez a jó minőségben fennmaradt oltárkép. A hármasoaltár középső festményén jobbra, liliommal a kezében a magyar Szent Imre herceg alakja látható. Az oltárkép középső része kinagyítva

Ebből az is kiderül, hogy nem az oltárkép okozta az Amerigo név elterjedését, hanem attól függetlenül, a nevet már korábban is használták és tudták, hogy ki volt Szent Imre. Legalább is Firenzében és környékén, ami magyarázza az oltárkép témájának történetét.

Skóciai Szent Margit (1046-1093)

„Ha szeretitek Istent, felvirágzik az életetek és örökké boldogok lesztek!”

A közel ezresztendős történet a keresztény magyar államalapítás idejére nyúlik vissza. Az Árpád-házi oklevelek egyike utal arra, hogy a mai Mecseknádasd határában állt a „britek földje”. A főút mellett látható Árpád-kori kápolnát talán éppen ezen a területen építették fel. (A temetőben levő kápolnához fűződik egy legenda, ami szerint Szent Imre nem a bihari erdőben, hanem itt, ezen a helyen vesztette életét, 1031-ben.)

Árpád-kori temetőkápolna Mecseknádasdon. A Rékavár romjai Mecseknádasd határában

A Mecseknádasdon álló Szent György templomban látható egy festmény, ami *Skóciai Szent Margitot* ábrázolja. Felvetődik a jogos kérdés, hogy kerül erre a tájra egy skóciai szent?

Mecseknádasd, Szent György templom. Szent Margit képe és fából faragott szobra a templomban. Szent Margit szobra a Réka vár romjaiból a templomba szállított köveken áll

1016-ban a dánok elűzték trónjáról a britek királyát, *Vasbordájú Edmundot*, aki a döntő csatában életét vesztette. Kiskorú fiait – Edmundot és Edwardot – kimenekítették a szigetországból, akik azonban sem édesanyjuk svéd udvarában, sem Kijevben, sem Krakkóban nem leltek menedékre. Szent István magyar király fogadta be őket – mint oly sok más menekülő európai trónörökös – Esztergomba. A király a hercegek számára a Mecsek lábánál jelölt ki egy birtokot, ahol rangjuknak megfelelő életet élhettek. Az egyik fiú korán meghalt, a másik – talán *Edmund?* – feleségül vette István unokáját, más feltételezések szerint a lányát, *Ágotát*. Lakhelyük Nádasd, illetve a település melletti Rékavára lehetett. A királyi párnak itt született meg a három gyermeke: *Margit*, *Krisztina* és *Edgár*. A gyermekek a bencés rend szigorú, de igazságos és hasznos nevelésében részesültek (*ora et labore*), az „*imádkozzál és dolgozzál*” szellemében, amit aztán később Angliában kamatoztattak. Apjukat, a korábban elűzött Edmundot ugyanis 1057-ben visszahívták a szigetországba, ahová magával vitte gyermekeit is. Margit ekkor már tizenkét éves értelmes és szép teremtés volt. A családfő a partraszállás után – tisztázatlan körülmények között – életét vesztette. A gyermekek azonban eljutottak az angol királyi udvarba. Ebben az időben ott tartózkodott „Véreskezű” *Malcolm*, a skót trónörökös, aki harcban

állt a Shakespeare-drámából ismert *Macbeth* trónbitorlóval. Macbeth 1057-ben a döntő csatában elesett.

Malcolm meglátva, majd megismerve Margitot, megkérte a kezét. A tapasztalatlan fiatal lány csak anyja biztatására mondott igent. Ez a házasság, amit 1069-ben kötöttek meg, Margit számára megteremtette az első, nagy jelentőségű hitbéli feladatot.

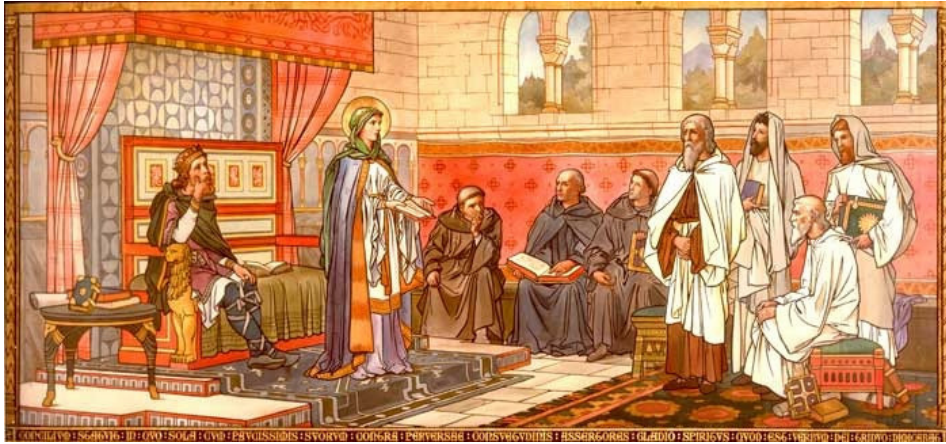

Margit házasságkötése III. Malcolm skót királlyal (forrás: Magyar Kurír)

Mint királyné, Margit bele tudott szólni az udvar, a család, az ország, de elsősorban férje dolgaiba. Sikerült részben megváltoztatnia a durva skót szokásokat, a véres leszámolásokat. Elérte azt is, hogy a skót egyház megtartsa első zsinatát. Ezen többek között olyan törvények születtek – Margit hatékony közbenjárására –, ami a békére, Jézus tanításaira, a család fontos szerepére tanította a környezetét és az egész népet. Megismertette Skóciát a római

katolikus liturgia alapjaival, amelynek gyökerei a Mecsek békés világába vezetnek vissza.

Margit részt vett az éles teológiai vitákban is. Ezek lényege a bűnbocsánat bevezetése volt a skót egyház gyakorlatába. Margit a bencéseknel tanultak alapján bizonyította a Szentírás szavait, mely szerint mindenki követ el bűnt, de ha azt őszintén megbánta, akkor nem elítélni, hanem megbocsátani kell neki.

A királyné teológiai vitát folytat a kemény büntetésre épülő ír keresztény vallás hatása alatt álló skót egyház vezetőivel (forrás: Magyar Kurír)

A királyné terveit tettek követték. Templomok, kolostorok, iskolák emelkedtek országszerte. Segítette a szenvedőket, éhezőket, s ezzel példát mutatott környezetének, skót népének.

A királyné jó példával elől járt a szegények, elesettek megsegítésében, amikor például a lábmosás krisztusi példáját gyakorolta (forrás: Magyar Kurír)

Margit a házasságában nyolc gyermeket szült, hat fiút és két leányt. A királyné azáltal, hogy egyik lánya, Matild I. Henrikhez – Hódító Vilmos fiához – ment feleségül, „minden angol királynő anyja” lett.

Margit evangéliumoskönyvének két oldala (forrás: Magyar Kurír)

A királyné 1093. november 16-án, 47 éves korában távozott az élők sorából. Férje, Malcolm és legidősebb fia néhány nappal korábban estek el egy csatában. Edinburghtól néhány kilométerre, a *Szentháromság* bencés kolostorban temették el őket, amit Malcolm alapított.

Szent Margit sírja a skóciai Dunfermile apátság kertjében (forrás: Magyar Kurír)

Margitot már röviddel halála után szentként tisztelték, s 1261-ben IV. Ince pápa ünnepélyes keretek között hivatalosan is szentté avatta. Az angol reformáció véres, romboló eseményei miatt a katolikus királyné és Malcolm király földi maradványait Spanyolországba menekítették, s az Escorialban temették el. Később, amikor lehetett, visszahozták hamvaikat a skót földre. Margitot 1669-ben Skócia védőszentjévé emelték. Háromszáz évvel később, 1969-ben Margit ünnepét június 10-éről november 16-ára, halálának napjára helyezték át.

Árpád-házi Szent Piroska (1088-1134)

Árpád-házi Szent Piroska mozaikképe az isztambuli Hagia Sophia, eredetileg keresztény székesegyháznak épült templom falán

László király (1077-1095) két alkalommal nősült. Az első feleségéről nem tudunk semmit, talán csak annyit, hogy egy magyar főúr lánya lehetett, akinek még a nevét sem tudjuk. Azt azonban feltételezhetjük, hogy elődeivel – Szent Istvántól kezdve I. Béláig – ellentétben magyar feleséget választott, ezzel is jelezve az ősi szokásrendhez történő igazodást. Ebből a házasságból született egy lány, akinek szintén nem ismerjük a nevét. Azt azonban tudjuk, hogy Jaroszláv rusz herceg vette feleségül.

A magyar király újra megnősült, ezúttal azonban már a politikai érdekek is szerepet játszottak választásában. Ez természetesen egybeesett a Magyar

Királyság érdekeivel, hiszen László király mind a magyar, mind az európai viszonyokat figyelembe véve, nagyon nehéz helyzetben találta magát. Amikor trónra lépett, Európában a pápaság és a császárság vívta hatalmi harcát, 1077-ben zajlott például a Canossa-járás. A belpolitikában is káosz uralkodott. Lászlónak számolnia kellett Salamon támadásaival, a gazdasági nehézségekkel, a pártoskodó főurakkal, az ország belső biztonságát veszélyeztető kóborlókkal, a keleti és déli határt folyamatosan támadó kunokkal, besenyőkkel.

Ebben a helyzetben esett a választása a sváb Rheinfeldi Adelheidre. A német belviszályban IV. Henrik császár ellen fellépő sváb Rheinfeldi Rudolf lányát vette László feleségül 1079-ben.

Rheinfeldi Rudolf képe, ami László király apósát ábrázolja

A svábföldön álló város földrajzi helye

Ebből a házasságból született meg 1088-ban Piroska, aki a királyi pár egyetlen gyermeke volt. Az Árpád-házi hercegnő legismertebb képe a bizánci Hagia Sophia valaha keresztény székesegyház falán látható mozaikkép. (A kereszténység egyik főtemplomát Erdogán török államfő a közelmúltban mecsetté nyilvánította, így a mozaikkép a jövőben a keresztény hívők és a turisták elől zárva lesz. Az iszlám nem tűri az arckép ábrázolását. Már az is eredmény volt, hogy nem verték le a mozaikot, csak letakarták.)

Az arany mozaikkép Piroskát, görög nevén Eiréne császárnét ábrázolja. Középen Szűz Mária a kis Jézussal a kezében, a bal oldalon pedig II. Komnénosz János császár látható, amint adományt nyújt át Máriának, az Isteni Bölcsesség megtestesítőjének. Szent László lánya, Piroska a Bizánci Birodalom legnagyobb tiszteletnek örvendő császárnéja lett. Piroska Magyarországról, Mária országából érkezett Mária városába. Édesapja halála után egy ideig Könyves Kálmán udvarában élt, majd a bizánci trónörökös hívására érkezett az Aranyvárosba. Bizáncban 1105-ben kötött házasságot a bizánci császárral. János 1118-ban

foglalhatta el a császári trónt. A császárné felvette az Eiréné, (Béke) nevet, amire Piroska egész lényével rászolgált.

A császári pár házasságából nyolc gyermek született. Közülük ki kell emelni Manuelt, aki a Bizánci Birodalom legnagyobb császára volt. Szent László tehát nemcsak az egyik legjelentősebb magyar uralkodó – a táltoskirály – volt, hanem a keleti nagyhatalom kiemelkedő császáranak nagyapja is. Eiréné gyermekei gondozása mellett 1130-ban egy templomegyüttest is alapított, amely magába foglalt három Isten házát, két kolostort, egy kórházat, egy idősothont, árvaházat és egy rokkantaknak szánt menhelyet. Ez a Pantokrát-monostor volt a tökéletes kifejezése Piroska embereket segítő akaratának, küldetésének. Többek között ez is magyarázza, hogy Eirénét miért avatták szentté, s hogy miért volt népszerű és nagy szeretetnek örvendő személy.

A Pantokrator (Mégváltó Krisztus) monostor, amit Piroska emeltetett az Aranyszarv-öböl fölé emelkedő dombon. Az üdvösség temploma kincseinek nagy részét átmentették Velencébe, amikor Bizánc a muzulmánok kezére került (forrás: Magyar Kurír)

Amikor a szentéletű császárné belépett a kolostor szerzetesi rendjébe, a Xéné (Idegen) nevet vette fel. Ezzel azt fejezte ki, hogy még a hívő keresztények, s velük együtt ő maga is idegen e földön, s a mennyei atya országába vágyódnak vissza.

A görögkatolikus és ortodox egyház augusztus 13-án ünnepli Piroska (Eiréné) napját, amely ünnepnapot a római katolikusok is átvettek. A bizánci környezetére, az egész keleti egyházra nagy hatással volt Eiréné, de legjobban az Árpád-házi királylányokra hatott, amikor Piroska lelkiisége, tanítása testet öltött rokonaiban. Elsősorban Szent Erzsébet és Szent Margit, továbbá a latin egyház számos más tagja merített abból a hitből és szeretetből, amit Szent László király lánya, Szent Piroska sugárzott magából.

Árpád-házi Szent Erzsébet (1207-1231)

Szent Erzsébet élete nagyobb részének helyszíne és ábrázolása a kolozsvári minorita templomban

Szent Erzsébetről büszkén mondjuk, mondhatjuk – mi magyarok –, hogy Szűz Mária után ő a katolikus világ második legismertebb és legnépszerűbb női szentje. Erre egész életével, adakozásaival, egyszerűségével és tegyük hozzá szenvedéseivel rá is szolgált.

Születésének dátuma szinte biztosra vehető, hogy 1207, a születés helye azonban vitára ad okot. (Tegyük hozzá, a nagy jelentőségű személyiségek esetében gyakran előfordul, hogy több város, illetve település is harcol azért, hogy bizonyítsa, az ő szülöttjük a vitatott személy.) Erzsébet esetében *Sárospatak*, *Óbuda* és *Pozsony* verseng azért, hogy a világhíres szentet a maguk szülöttjének mondhassák.

Sárospatakon a Vártemplom szomszédságában áll az a ház, ami a legelfogadottabb – a kutatási eredmények alapján –, hogy Szent Erzsébet szülőházának tekinthessünk. A Vártemplom – a bazilika rangot is megszerző – római katolikus templom keleti falánál áll egy szekrényke, ami Szent Erzsébet ereklyéit tartalmazza. A szent koponyacsontjának és brokát-selyem ruházatának egy-egy darabját rejtí az ereklyetartó. Ez minden évben csak egyszer, Pünkösöd második napján, Erzsébet szentté avatásának évfordulóján látható.

A templom előtti téren áll Szent Erzsébet lovas szobra, mellette férje, Thüningiai Lajos alakja

A Vártemplom szomszédságában álló ház, amelyben Árpád-házi Erzsébet meglátta a napvilágot. Az épület ma a Római Katolikus Egyházi Gyűjteménynek ad otthont. Valaha itt állott az Árpád-házi királynék udvarháza

Óbudán a Szent Péter és Pál templom előtti kis tér Árpád-házi Szent Erzsébet nevét viseli. A névadás történetét az épület falán elhelyezett tábla szövegéből ismerhetjük meg, mely szerint itt töltötte kisgyermek éveit

Pozsony is magáénak vallja Erzsébet születésének helyét, s a Várkertben álló szobor is ezt látszik igazolni. A szlovák alkotás egyetlen szépséghibája, hogy a tájékoztató táblák egyikén sem szerepel sem idegen, sem magyar nyelven Szent Erzsébet hovatarozása. Így a gyanútlan külföldi látogató ennek alapján soha nem fogja megtudni, hogy Szent Erzsébet magyar királynő volt.

A Pozsonyi Vár kertjében álló Szent Erzsébetet ábrázoló szobor azt a jelenetet ábrázolja, amikor a kötétyében lévő ételek télvíz idején rózsává változtak

Erzsébet 1207-ben, II. András király és Merániai Gertrúd lányaként jött a világra. Testvérei közül ki kell emelni Bélát, aki később, a mongoljárás után a „második honalapító” jogos címét érdemelte ki. A család a gyermeket már kislány korában odaigérte Moráviai Hermann thüringiai grófnak, aki ekkor még szintén gyermekkorban volt. Erzsébetet már négyéves korában Thüringiába költöztették,

hogy megismerje az ottani életet, a nyelvet, a szokásokat. A jólelkű, szelíd gyermek sok negatív élményt, megaláztatást élt át Wartburg várában.

Wartburg vára, Thuringia egyik királyi lakhelye (forrás Wikimédia)

A házasság megkötése előtt azonban tragédia történt, mert 1216-ban meghalt Hermann, Árpád-házi Erzsébet jegyese. Ezért a szülők úgy döntöttek, hogy Erzsébet Hermann öccsével, Thuringiai Lajossal kössön házasságot. A házasságkötésre 1221-ben került sor. Erzsébet már ekkor is számos jelét mutatta annak, hogy életét inkább Istenhez kötötte, mint férjéhez. Lajos ezt viszonylag jól tűrte, szelíd, jólelkű ember volt. Egybekelésük szerelmi házasság volt, Lajos mindenben kiállt felesége mellett. Erzsébet egy fiúnak és két lánynak adott életet.

Edmund Blair Leighton festménye, amin Árpád-házi Szent Erzsébet kenyeret oszt a szegényeknek

Erzsébet leprás beteget fürdet

Leizen-Mayer Sándor festménye, amely a szegényeket mindig segítő Erzsébetet ábrázolja

1227-ben azonban Lajos is meghalt. Részt vett az ötödik keresztes hadjáratban, ahol egy járvány áldozata lett. Erzsébet a hírek szerint két napig élő halott volt a tragikus hír hallatán, mert annyira szerette férjét. Erzsébet nem maradhatott tovább a várban, ahol magára maradt apró gyermekeivel. Egyre több támadás, sértés érte, kiforgatták vagyona nagy részéből. Erzsébet visszavonult Eisenbachba, ahol egy ferences szerzetes lett a lelki vezetője. Lemondott a világi életről, maradék vagyonából menhelyet alapított a szegények részére, s ő maga gondozta a betegeket, nyomorúságban élőket. Gyermekeit magával vitte, de senki nem merte befogadni őket, így nagy szegénységben éltek.

Erzsébetet legtöbbször a kötényében rózsákkal ábrázolják. A legenda szerint férje halála után továbbra is gondoskodott a szegényekről. Egy alkalommal éppen a kapu felé tartott, kötényében ennivalóval, amikor sógorával, Henrikkel találkozott az udvaron. Az kérdőre vonta, hogy mit visz a kötényében, s ő azt felelte, hogy rózsákat. Kinyitva a kötényét, valóban illatos rózsák voltak abban. A csoda üzenete, Isten nem akarta, hogy Erzsébetet hazugságon érijék.

*Budapesten a
Rózsák terén*

Erzsébet és a rózsacsoda számos formában jelenik meg

Ólomüveg ablakon

*Romantikus
festményeken*

A pápa Konrád mestert nevezte ki Erzsébet lelki vezetőjévé, aki nagyon mostohán bánt vele, néha még meg is korbácsolta. Ez az életmód felőrölte egészségét, s a 24 éves Erzsébet 1231. november 19-én elhunyt. Ez a nap ma is

Erzsébet ünnepnapja. A ferences templomban már a ravatalánál csodák történtek. Erzsébet népszerűsége olyan gyorsan nőtt, hogy IX. Gergely pápa 1235 pünkösdjén szentté avatta. Jelképes tárgyai, amivel ábrázolják: rózsák, kenyér, gyümölcs, korsó, kenyeres tál. Tisztelete a világ számos helyén elterjedt, Európától kezdve Dél-Amerikáig.

Sírhelye a marburgi Szent Erzsébet-templomban (forrás: Miszawolf)

A kassai dómot, az építészet egyik magyar csodáját Szent Erzsébet nevére, tiszteletére szentelték fel

A szárnyas főoltár közepén Szűz Mária a kis Jézussal. Jobb oldalán Erzsébet, Keresztelő Szent János anyja, balra Árpád-házi Szent Erzsébet

(forrás: Maros M raz Maros)

A kassai Szent Erzsébet dóm a Kárpát-medence egyik legszebb alkotása, amit a világhírű magyar szent tiszteletére építettek fel. Az első román kori Isten háza még egy plébániatemplom volt, amely 1378-ban leégett. Az új, nagy területű templom építése szinte azonnal elkezdődött, s feltehetően a 15. század közepére a gótikus főépület elkészült.

Árpád-házi Szent Margit (1242-1270)

Szent Margit egész élete Magyarországon zajlott le. Ólomüveg képe a Szent István Bazilikában

Az Árpád-ház másik hercegnője, aki Erzsébet mellett a legismertebb és a legnagyobb tiszteletnek örvendő személye, Szent Margit.

Margit édesapja az a IV. Béla király, akit joggal nevezünk a „második honalapítónak”, s akinek testvérhúga volt Erzsébet. Édesanyja pedig Laszkarisz Mária, a Bizáncból érkező hercegnő, a nagy keleti birodalom császári családjának tagja. Az 1241-ben Magyarországra zúduló mongoljárás elől menekülni kényszerülő királyi család a Dalmát tengerparton álló, biztonságot nyújtó Trau szigetén álló várban, illetve a közelében fekvő, hegyek által is védett Klissza erődben talált menedékre.

Trau vára, ami a 13. században még szigeten állt. Klissza hegyekkel is védett erődítménye, ahol IV. Béla családtagjai élhettek biztonságban, míg tartott Magyarországon a mongol invázió

Nagy volt a fejetlenség, az elkeseredés a királyi udvarban is az ország szörnyű állapota miatt. Béla király és hitvese éppen ezért, bízva Isten segítségében, az 1242-ben született lányukat Istennek ajánlották fel, hogy megmeneküljön az ország. A Klissza várában született gyermeket már életének első pillanatától kísérte egész környezetében az a tudat, hogy a mongolok kivonulása, az ország talpra állása részben Árpád-házi Margitnak köszönhető.

Nevelése is ennek szellemében folyt. Szülei a kisgyermeket az apácák gondjaira bízta. Így került Margit Veszprémbe, a Szent Katalin apácakolostorba.

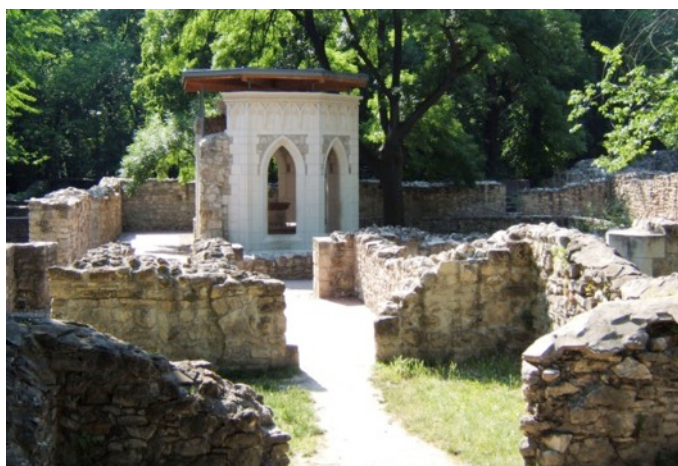
A veszprémi Szent Katalin apácakolostor maradványait a köznyelvben csak Margit-romok néven emlegetik (forrás: Vungadu)

A kis gyermek nevelője Boldog Ilona mellett Olimpyades nővér volt, aki Szűz Mária és a szenvedő Krisztus szeretetére, a teljes odaadásra nevelte Margitot. Ő volt egyben a kislány dajkája, aki az anyja helyett anyja volt. Itt és ekkor vált az Árpád-házi hercegnő élete részévé a vezeklés, az élet hívságairól történő lemondás. A legendaírók feljegyezték, hogy a kolostorban nevelt kislányok között – mert ebben az időben sok nemes család bízta gyermekét az apácák gondjaira –, míg a többiek hangosan, fegyelmezetlenül viselkedtek, addig Margit csendben, magányosan sétálgatott, s csak a természet élőlényivel foglalkozott.

A kolostori, zárdai élet sokszor gyermeki vidámsággal párosult

Margit a Domonkos-rendi apácák kolostorában hat évet töltött el, 1246-tól 1252-ig élt Veszprémben, s csak ezt követően költözött át a Buda melletti szigetre. Apja, Béla király itt építtetett kolostort Margit számára. Európa királyi házai számon tartották a magyar királylányt, s az évek során a cseh és a lengyel királyi ház uralkodója is megkérte Margit kezét. Kétszer is lett volna lehetősége, hogy a pápa felmentse fogadalma alól, de ő nem tette, sőt határozottan visszautasította.

Az apácakolostor romjai a Margitszigeten. A romok mellett Szent Margit sírja és emléktáblája látható

A szigetet Nyulak szigetének nevezték, amely elnevezés egy tévedésen alapult. (Trogmayer Ottó mutatta ki, hogy ezen a városoktól elzárt szigeten a leprásokat gyógyították, azaz a leprások szigete volt. Latinul a neve így „insula leprorum”, amit egy másoló szerzetes elírt, s a leprorum helyett „insula leporum” alakban jelent meg a másolat, kihagyott egy „r” betűt. Ez utóbbi pedig a Nyulak szigetét jelenti. A rossz emlékű leprás sziget neve helyett így maradt Nyulak szigete. A ma Margitsziget néven ismert, közkedvelt helyen soha nem voltak nyulak. Ám a sziget gyógyító klímája, valamint a Duna körbezáró folyama kiváló védelmet nyújtott már a 13. században is arra, hogy például zárda épüljön oda, elrejtve azt a kíváncsi szemek elől.

Árpád-házi Szent Margit szobra a Margitszigeten, a kolostor romjainak és sírhelyének közelében

Margit itt, a Nyulak szigetén tette le 1254-ben a fogadalmat. A 12 éves leány ezzel az esküvel elkötelezte életét Isten szolgálata mellett. Margit maradéktalanul betartotta a szigorú szabályokat, ami többek között kemény önsanyargatással járt. Sértette, bántotta, ha királylányként kezelik, nem tűrte el, ha kivételesen akartak vele bánni.

A Margit-sziget a 19. században (Halácsy Sándor 19. századi térképe)

A legenda szerint Isten megajándékozta Margitot a jövőbelátás képességével. Ezzel sokszor anyját, Laszkarisz Máriát is segítette országos gondjainak megoldásában. Gyakori a szentek halála előtti napokban, hogy pontosan meg tudják mondani haláluk óráját. Így volt ez skóciai Margit, Erzsébet, s Árpád-házi Margit esetében is. Margit 1270. január 18-án távozott az élők sorából, akinek ünnepe ehhez a naphoz, január 18-ához kötődik. Szentté avatását már 1276-ban elkezdték, de sem ekkor, sem a következő évszázadokban nem tudtak a végére érni. Margitot végül 1943-ban XII. Pius pápa avatta szentté.

Árpád-házi (Prágai) Szent Ágnes (1205-1282)

Árpád-házi Szent Ágnes kötődése Prágához

A csehországi Prágában (Premyslben) 1205-ben született Ágnes édesapja I. Ottokár cseh király, édesanyja III. Béla leánya, Magyarországi Konstancia.

Ágnes élete egy csalódással, tragédiával kezdődött, s ez rányomta bélyegét egész életére. Történt, hogy Ágnes első vőlegénye a sziléziai Henrik herceg a jegyesség éveiben, fiatalon, vadászbalesetben meghalt. Ágnes így visszakerült Prágába, ahol a premontrei nővérek nevelték kolostori körülmények között. Ottokár több alkalommal is megpróbálkozott, hogy lányának új férjet szerezzen, de nem járt sikerrel, még ő sem tudta meggyőzni lányát. Ágnes még II. Frigyes császár fiát is kikoszorazta. Hasonlóképpen járt III. Henrik angol király is.

Amikor aztán 1230-ban Ottokár is távozott az élők sorából, Ágnes az égieket választotta jegyesének. Lemondta a házassági ajánlatokat, szakított a fejedelmi élettel. Hasonló sorsot választott, mint tették azt később Erzsébet és Margit.

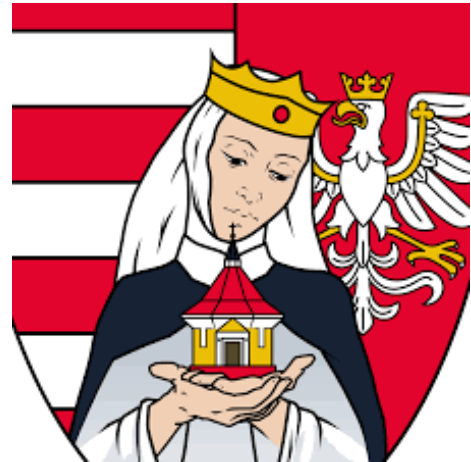

A prágai Szent Ágnes kolostor és a kerengője (forrás: Thaler Tamás fotója)

Ágnes a prágai szegénynegyedbe költözött, ahol Szent Ferenc életének szellemében, néhány társával összefogva, életének minden percét a szegények segítésére, ápolására fordította. Levezető kapcsolatban állt Szent Klárával, aki Szent Ferenc mellett Assisiben tevékenykedett, s tőle tanulta a segítő ferences életet. Klára Assisiből később öt nővért küldött Prágába, hogy segítsék Ágnes munkájában. Ágnes jótékonykodásával, gyógyító cselekedeteivel jelentős hatással volt a cseh nemesi társadalom ifjú leányaira. Népszerűsége egyre nőtt, többen is követték példáját. Tisztelete elsősorban Csehországban és Magyarországon terjedt el, de szentté avatása csak a 20. század végén történt meg. II. János Pál pápa 1989 novemberében avatta szentté. Szent Ágnes ünnepét június 8-án ünneplik.

Ágnes 1282-ben, 71 éves korában hunyt el Prágában, ahol végső nyughelye is található.

Árpád-házi Szent Kinga (1224-1292)

A címerben a magyar és lengyel címerképek egysülnek Kinga alakja mögött

Kinga már fiatalon szüzességi fogadalmat tett, s azt megelőzően, már gyermekkorától elkötelezte magát Istennel. A 15 éves Kinga fényes kísérettel ment Esztergomból Krakkóba, ahol Boleszláv herceg feleségül vette. Fogadalmát azonban a házasság sem változtatta meg.

Kinga 1224-ben született Esztergomban, aki IV. Béla király és Laszkarisz Mária elsőszülött gyermeke volt. A házaspár tíz gyermeke közül Kinga mellett Margit is szent lett, Jolán húga pedig boldog. Kinga, lengyel néven Kunigunda Lengyelország és Litvánia védőszentje címet is kiérdemelte.

Szent Kinga szobra a pesti belvárosi templom mellett

Kinga már 15 évesen Boleszláv krakkói herceg felesége lett, akit királlyá választottak. Így Árpád-házi Kinga 1239-ben lengyel királyné lett. A királyi pár örökös tisztasági fogadalmat tett. Ezt nevezték a középkor évszázadaiban „józsefi házasságnak”. (Szent József és Szűz Mária kapcsolatára utalva.) Kinga a saját hozományát a mongol invázió elleni védekezésre használta fel másik hazája Lengyelország javára.

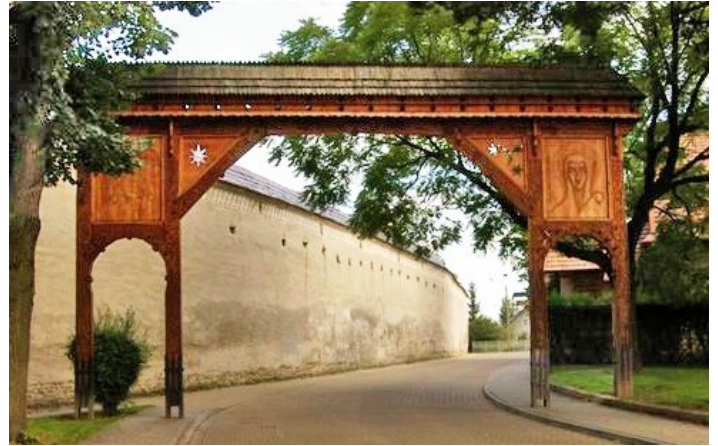
Kinga 1249-ben hazatért Magyarországra, ahol találkozott édesapjával, IV. Béla királlyal. Az ismert monda szerint ellátogattak a máramarosi sóbányákhoz, ahol a lány arra kérte atyját, ajándékozzon neki egy sótömböt a lengyelek számára. Béla király egy sóaknával ajándékozta meg a lányát, amely aknába beledobta a gyűrűjét a birtokbavétel jeléül. A Máramarosban ezt a sóbányát ma is Kinga-aknának nevezik.

Wieliczka sóbányájában faragott sósobrok mesélik el Árpád-házi Szent Kinga találkozását az öt fogadó lengyelekkel

Amikor két évvel később Krakkó mellett megnyitották Wieliczkában a sóbányát, az egyik bányában megtalálták a Máramarosban aknába dobott gyűrűt. Ez a történet is a két nép összetartozására, sok szálon történő kötődésére utal.

Kinga Lengyelországban számos kolostort, templomot alapított, s gondoskodott azoknak a felszereléséről, működtetéséről is. Az egyik legjelentősebb ilyen hely Ószandec. Az itt alapított ferences kolostor Közép-Európa egyik kulturális és egyházi központja lett. Kinga férje, Boleszláv halála után klarissza apáca lett. (Assisi Klára neve után.) Vagyonát szétosztotta a szegények között, s visszavonult az ószandeci kolostorba. Itt élte le élete hátralevő éveit.

A lengyelországi Ószandec, ahol Kinga királyné meghalt. A bejárati székelykapu felirata rovásírással: „Áldassék az ezeréves lengyel-magyar határ”

Erzsébet 1292-ben halt meg békességben, nyugalomban. 1690-ben boldoggá avatták, majd II. János Pál pápa 1999-ben szentté avatta. Ünnepe július 24-én tartják a római katolikus egyházban.

Portugáliai Szent Erzsébet (1277-1336)

Egy Árpád-házi királylány, aki Portugáliában találta meg lelki egyensúlyát

A Zaragozában született, Portugáliában élő, s ott szentté avatott Erzsébet joggal sorolható az Árpád-házi szentek sorába. Ősei között ugyanis ott találhatjuk II. András királyt, aki dédapja volt a katalán Szent Erzsébetnek.

Egy romantikus festmény az Árpád-házi hercegnőről

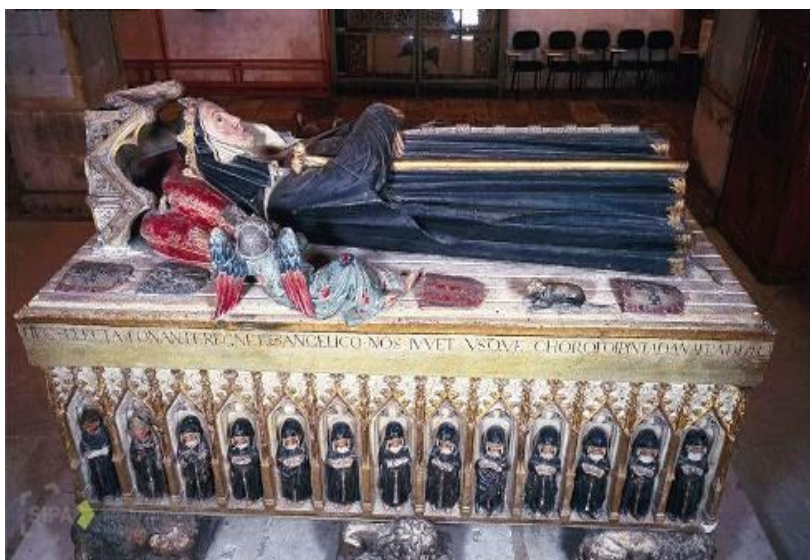
Portugáliai Szent Erzsébet unokahúga volt Árpád-házi Szent Erzsébetnek, nevét is nagynénje tiszteletére kapta. Az 1277-ben a Katalóniában született leány katalánul az Elizabeth, ám spanyol és portugál nyelven az Izabella nevet kapta. Erzsébet III. Péter aragóniai király lánya volt.

*Erzsébet alakja Francisco de Zurbaran festményén és freskó ábrázoláson.
Kötényében a rózsák árulkodnak a nagynénjéhez fűződő kapcsolatról*

Aragóniai Péter király, a portugál trón örököséhez, Déneshez, adta feleségül a lányát. Férje azonban nem tartotta magát a házastársi hűséghez, gyakori kicsapongásai felborították a családi életet. Erzsébet ezt alázattal tűrte, sőt, gondozta, nevelte Dénes törvénytelen gyermekeit is. A király gonoszságában végül Erzsébetet egy távoli faluba száműzte, de szentéletű felesége ezt is tűrte. Amikor Dénes halálosan megbetegedett, feleségét magához rendelte, aki ápolta, gyógyította beteg férjét. Dénes király halálos ágyán, bűneit megbánva tért meg az égiekhez.

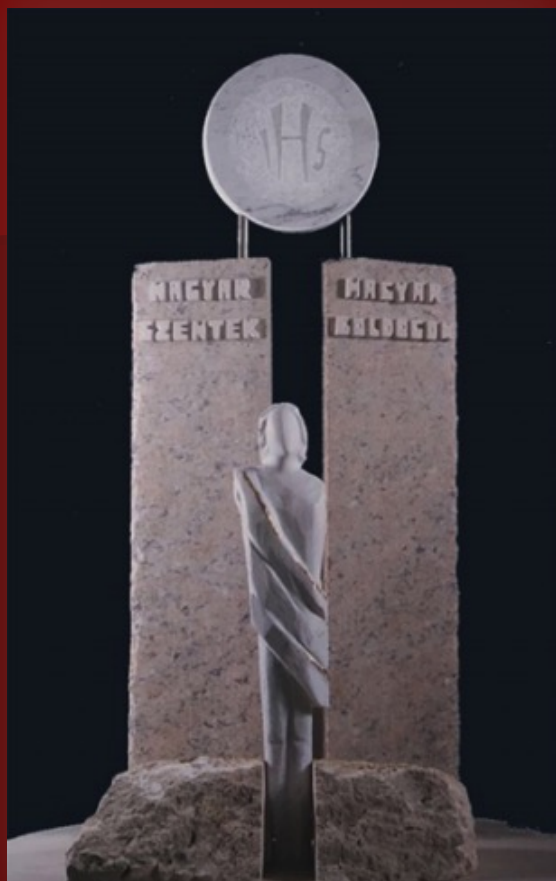
A temetést követően az özvegy királyné szétosztotta vagyonát, támogatva a kolostorokat, szegényeket, árvákat. Maga pedig belépett a ferences rendbe, tovább folytatva a jótékonykodást. Erzsébet halálos betegen sem magával törődött, hanem támogatta, segítette az arra rászorulókat.

Portugáliaiai Erzsébet sírja Coimbrában, az általa alapított kolostorban. A kolostor kapujának záróköve Erzsébet dombormű képével

Erzsébet 1336-ban, 59 éves korában távozott az élők sorából. Sírjánál csodák történtek, s ettől kezdve özönlöttek oda a gyógyulni vágyó emberek. VIII. Orbán pápa 1626-ban avatta szentté. Portugáliaiai Erzsébet ünnepét minden év július 4-én tartják a római katolikusok.

Az elmúlt ezer évben a magyar egyház és a közelet szereplői közül mintegy száz szentet és boldogot tudunk felsorolni. Beleértve azokat is, akiknek jelenleg is folyik az eljárási pere. Ennek ismeretében álságos dolog bárki részéről azt állítani Magyarországról, a magyar népről, hogy az nem tartozik Európába, hogy nyelvünk, kultúránk „kilóg” az európai népek sorából.

A magyar szentek és boldogok emlékműterve a kaposfüredi Szent Őrangyalok Plébánia templom mellett

forrás: a kelet borítójáról

Az Árpád-házból a szentek mellett tizenkét boldogot ismerünk, közülük hat nőt.

Boldog Gizella

Árpád-házi Boldog Jolán

Magyar Boldog Ilona

Árpád-házi Boldog Erzsébet özvegy

Boldog Gertrúd

Árpád-házi Boldog Erzsébet szűz

A magyar szentek és boldogok emléknapját mi magyarok november 13-án ünnepeljük.

